

Autoreferat

1. Imię i nazwisko: Piotr Lewandowski

2. Tytuły zawodowe i stopnie naukowe

Jestem absolwentem Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego. Studia odbyłem w latach 1976-1980. Pracę magisterską pt. „Hipoteka morska” napisałem pod kierunkiem prof. dr.hab. Jerzego Młynarczyka. Egzamin magisterski zdałem w 1980r. i uzyskałem tytuł zawodowy magistra. W 1990r. na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego obroniłem pracę doktorską pt. „Prawnomiędzynarodowa ochrona wód morskich i śródlądowych przed zanieczyszczeniami ze statków”, przygotowaną pod kierunkiem prof. dr. hab. Zdzisława Brodeckiego, i uzyskałem stopień naukowy doktora nauk prawnych.

3. Informacja o zatrudnieniu w instytucjach naukowych

Od 1981r. do 1983r. byłem słuchaczem Studium Doktoranckiego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego. Od 1984r do 1990r. byłem zatrudniony na stanowisku asystenta w Katedrze Prawa Morskiego. Od 1990r. do 2006 byłem zatrudniony jako adiunkt w Katedrze Prawa Morskiego Uniwersytetu Gdańskiego. Od roku 2006 jestem zatrudniony jako adiunkt na Wydziale Prawa i Administracji Wyższej Szkoły Administracji i Biznesu im. Eugeniusza Kwiatkowskiego w Gdyni. Od 2010r. pełnię funkcję dziekana tego wydziału.

4. Osiągnięcia naukowe w rozumieniu art.16 ust.2 ustawy o stopniach i tytule naukowym

Jako osiągnięcie naukowe w rozumieniu przepisu art.16 ust.2 pkt 1) ustawy z 14.03.2013r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki wskazuję dzieło opublikowane w całości pt. „Służebność przesyłu w prawie polskim” Warszawa 2014 wyd. Wolters Kluwer.

Monografia ma charakter analitycznego studium prawnego-dogmatycznego nowej instytucji prawnej służebności przesyłu, wprowadzonej do polskiego systemu prawa cywilnego ustawą dnia z 30.05.2008r. o zmianie ustawy- Kodeks cywilny i niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2008r., nr 116, poz.731). W ograniczonym zakresie wykładnia przepisów opiera się na koncepcji derywacyjnej.



Służebność przesyłu nie jest objęta zakresem prawa Unii Europejskiej, zatem ustawodawca narodowy miał większą swobodę w kreowaniu treści przepisów prawa wewnętrznego. Nadto można stwierdzić, że regulacja służebności przesyłu spełnia wymagania przewidziane dla dopuszczalnej ingerencji państwa w prawo własności, sformułowane przez Europejski Trybunał Praw Człowieka.

W prawie unijnym przyjęto zasadę zakazu ingerencji Unii w przepisy prawa krajowego państw członkowskich regulujące systemy prawa własności. Normatywny wyraz tej zasadzie nadał przepis art.295 Traktatu o ustanowieniu Wspólnoty Europejskiej. Nie ma zatem norm traktatowych regulujących kwestie prawa do własności, a ochrona prawa własności w porządku prawnym Wspólnoty opiera się na Europejskiej Konwencji Praw Człowieka oraz orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka do art.1 Protokołu nr 1 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. Orzecznictwo uznaje, że ingerencja państwa jest zgodna z Konwencją, gdy dokonano jej bez naruszania prawa, w celu realizacji interesu publicznego oraz z poszanowaniem zasad prawa międzynarodowego. W tym kontekście warto zwrócić uwagę na brak prawnej regulacji transgranicznej, formułującej jednakowe wymagania dla inwestycji infrastrukturalnych w wymiarze międzynarodowym, innymi słowy budowy krajowych odcinków magistrali transgranicznych będą regulowane w ramach oddzielnych porządków prawnych poszczególnych krajów.

Taka sytuacja faktyczna uzasadnia przywołane i poddanie analizie przepisów prawa polskiego materialnego regulujących bezpośrednio służebność przesyłu oraz stosowanych wprost lub odpowiednio przepisów regulujące inne instytucje prawne, z pominięciem aspektów prawnomiędzynarodowych i porządku prawnego Unii Europejskiej. Obok cywilnego prawa materialnego wpływ na ustanowienie i funkcjonowanie służebności przesyłu ma również cywilne prawo procesowe. Mimo zasadniczych obiekcji do nadmiernej, czasem kosztem prawa materialnego, roli prawa procesowego w ogóle, nie można pominąć w monografii poświęconej służebności przesyłu norm prawa procesowego, które znajdują zastosowanie w postępowaniu o ustanawianie służebności przesyłu, postępowaniu w sprawie zasiedzenia i postępowaniu wieczystoksięgowym.

Monografia nie ma waloru podręcznika, niemniej w części ma charakter sprawozdający. Pozwoliło to na prowadzenie analizy naukowej nowej instytucji prawnej w kontekście potrzeb faktycznych i na tle dotychczasowej regulacji systemowej. Szczególne preferowane (w niektórych przypadkach kosztem wypowiedzi doktrynalnych z tej racji, że wykładnia sądowa zawsze prowadzi do odkodowania normy prawnej w przeciwieństwie do wykładni doktrynalna,



której celem nie musi być ostateczne odkodowanie normy prawnej) miejsce zajmuje analiza orzecznictwa przed nowelizacją i po.

Na tej podstawie możliwe było przyjęcie tezy, że wprowadzenie służebności przesyłu w kształcie nadanym ustawą nowelizującą z dnia 30.5.2008r. nie rozwiązało tych problemów faktycznych inwestycji przesyłowych, których nie można byłoby rozwiązać w oparciu o stan prawny sprzed nowelizacji kodeksu cywilnego. Ten stan prawny i oparte na nim orzecznictwo pozwalało na tworzenie instytucji umożliwiających korzystanie z cudzej nieruchomości przez przedsiębiorców na potrzeby inwestycji infrastrukturalnych zarówno w formule dobrowolnej poprzez umowę, jaki i niedobrowolnej poprzez orzeczenie sądowe lub decyzję administracyjną.

Decyzja ustawodawcy uregulowania kwestii korzystania z cudzej nieruchomości przez przedsiębiorców infrastrukturalnych za pomocą nowego instrumentu prawnorzeczowego jest prawidłowa. Oparcie uprawnienia do korzystania z cudzej nieruchomości na stosunku obligacyjnym nie zapewniałoby stabilności i odpowiedniej długotrwałości stosunkowi prawnemu właściciela lub użytkownika wieczystego i przedsiębiorcy infrastrukturalnego. Każda zmiana właściciela lub użytkownika wieczystego w wyniku przeniesienia prawa własności lub użytkowania wieczystego wymagałaby ponownego negocjowania warunku nowej umowy. Uniemożliwiłoby to również ustalenie relacji nakładów na inwestycję i czasu zwrotu tych nakładów w *feasibility study*.

Wątpliwości budzą natomiast poszczególne rozwiązania, w szczególności wprowadzenie sądowego trybu ustanawiania służebności przesyłu. Udział sądu w tworzeniu ograniczonego prawa rzeczowego uregulowany był w kodeksie cywilnym przed jego nowelizacją ustawą dnia z 30.05.2008r. w przepisie art.145 kc w odniesieniu do służebności drogi koniecznej i w przepisie art.151 kc w odniesieniu do służebności ustanawianej w przypadku prowadzenia budowy z przekroczeniem granicy.

Celem monografii było z jednej strony, przedstawienie wybranych zagadnień o szczególnie istotnym charakterze dla funkcjonowania nowej instytucji, z drugiej, krytyczna ocena wskazanych rozwiązań nowej instytucji prawnej, przyjętych bez wnikliwej analizy dotychczasowych regulacji i przy przyjęciu błędnego *ratio legis*. Ustawodawca prawidłowo skoncentrował się na potrzebach sieciowych inwestycji infrastrukturalnych, wynikających ze spornych problemów na styku przedsiębiorca infrastrukturalny-właściciel lub użytkownik wieczysty nieruchomości. Jednak nieprawidłowo uznał, że rozwiązaniem będzie nawiązanie do konstrukcji służebności gruntowej w tradycyjnej, nawiązującej

do prawa rzymskiego, postaci. W starożytnym Rzymie specyfika stosunków sąsiedzkich spowodowała powstanie nowatorskich merytorycznie instytucji służebności gruntowych, pozwalających na korzystanie z cudzej nieruchomości w ograniczonym zakresie, realizując potrzeby właściwe dla ówczesnych stosunków faktycznych. Współcześnie taka konstrukcja nie odpowiada potrzebom obrotu.

Podstawową trudnością jest ustalenie wynagrodzenia z tytułu ustanowienia służebności. Z wyjątkiem przepisu art.39a ust.2 ustawy o lasach, prawo cywilne nie zawiera norm regulujących sposób ustalenia wynagrodzenia w oparciu o zobiektywizowane i znane z góry przesłanki ustawowe.

Innym źródłem trudności w ustalaniu warunków prawnych korzystania z cudzych nieruchomości jest wielość kontrahentów przedsiębiorców przesyłowych wynikająca z liniowego charakteru urządzeń przesyłowe. Koniecznym jest zatem uzgodnienie warunków z wieloma podmiotami, których nieruchomości znajdują się na linii przebiegu urządzenia przesyłowego. Szczególne problemy pojawiają się w sytuacji, gdy jeden z właścicieli nie wyraża zgody na warunki uzgodnione z pozostałymi właścicielami, co czego ma pełne prawo jako właściciel.

Dla przedsiębiorcy infrastrukturalnego istotna jest wiedza o poziomie kosztów inwestycji w czasie opracowywania *feasibility study*. Ani służebność przesyłu *de lege lata* ani proponowane kolejne zmiany w przepisach kodeksu cywilnego nie pozwalają na realne planowanie znaczącej pozycji kosztów, tzw. kosztów logistycznych budowy urządzeń przesyłowych, obejmujących koszty pozyskiwania gruntów, przez które miałyby przebiegać przesyłowe urządzenia liniowe.

Istotna kwestia zapewnienie bezkonfliktowego i zgodnego z prawem korzystania z cudzej nieruchomości gruntowej ze szczególnym uwzględnieniem kwestii wielkości świadczeń na rzecz właściciela lub użytkownika wieczystego gruntu pozostaje w dalszym ciągu nierozstrzygnięta na gruncie ustawowym. Biorąc pod uwagę nakłady inwestycyjne i okres zwrotu potrzebą inwestorów infrastrukturalnych jest trwałość stosunku prawnego i uniezależnienie od skutków zmian podmiotowych po stronie nieruchomości. Oczywiście najtrwalszym i najbardziej niezależnym stosunkiem prawnym jest prawo własności, które jednak, również w kontekście prakseologicznym, nie nadaje się do realizacji potrzeb przedsiębiorstw przesyłowych.

Regulacja kodeksowa służebności gruntowych, w tym służebności przesyłu, odpowiada na niektóre, typowe potrzeby beneficjentów. Służebność gruntowa,



spełniając postulat trwałości, może być czasowo nieograniczona. Zachowuje niezależność od zmian podmiotowych w przypadku zbycia nieruchomości obciążonej. Jako prawo rzeczowe jest skuteczne wobec kaźdoczesnego właściciela, użytkownika wieczystego i uprawnionego z węźłą zobowiązaniowego do nieruchomości obciążonej. I wreszcie jako prawo podmiotowe bezwzględne jest skuteczne *erga omnes*, tak jak prawo własności. Służebność przesyłu stwarza również najmniejsze obciążenie dla właściciela nieruchomości lub jej użytkownika wieczystego, sprowadzające się co do zasady do pati (znoszenia), bez żadnych obowiązków działania lub niedziałania. Dodatkowo jest to wzmocnione normą z przepisu art.288 kc, nakazującą wykonywanie służebności w taki sposób, żeby jak najmniej utrudniała korzystanie z nieruchomości obciążonej.

Właściciel lub użytkownik wieczysty nieruchomości obciążonej nie jest zobowiązany do utrzymywania urządzeń przesyłowych, znajdujących się na jego nieruchomości. W braku odmiennych postanowień umownych, obowiązek utrzymywania urządzeń potrzebnych do wykonywania służebności przesyłu ciąży *ex lege* na właścicielu nieruchomości władnącej, zgodnie z treścią przepisu art. 289 par.1 kc. Stosując odpowiednio normę z tego przepisu, należałoby uznać, iż obowiązek utrzymywania urządzeń ciąży na przedsiębiorcy przesyłowym, jeśli jest właścicielem przedsiębiorstwa. Względy bezpieczeństwa w pełni uzasadniają ten pogląd: lepiej będzie, jeśli urządzeniami do przesyłu gazy czy ropy naftowej będą się zajmowały wyspecjalizowane przedsiębiorstwa niż właściciel lub użytkownika wieczysty nieruchomości. Służebność przesyłu jest przydatna zarówno dla budowy urządzeń przyszłych jak i pozwala na uregulowanie stanów faktycznych, polegających wyłącznie na posiadaniu bez tytułu prawnego.

Jednak w odniesieniu do specyficznych potrzeb przedsiębiorców infrastrukturalnych służebność przesyłu nie spełnia oczekiwań. Nowa instytucja prawna miała ułatwiać planowanie nowych inwestycji infrastrukturalnych. Oczekiwano, że pozwoli na realne planowanie tzw. kosztów logistycznych budowy urządzeń przesyłowych, obejmujących koszty pozyskiwania gruntów, przez które miałyby przebiegać przesyłowe urządzenia liniowe. Inwestor miał mieć również pewność uzyskania uprawnienia do korzystania z nieruchomości gruntowych, niezbędnych dla uzasadnionego przyczynami technicznymi przebiegu urządzenia przesyłowego, bez konieczności prowadzenia niepewnych co do skutku negocjacji z wieloma podmiotami uprawnionymi do



nieruchomości. Tych potrzeb ustawodawca nie wziął pod uwagę formułując przepisy regulujące służebność przesyłu.

Analizowane w pracy tezy obszernego orzecznictwa sprzed nowelizacji kodeksu cywilnego wprowadzającej służebność przesyłu pozwalają zasadnie przyjąć, że dotychczasowe przepisy o służebnościach gruntowych, a przede wszystkim o służebności drogi koniecznej, mogły stanowić podstawę prawną korzystania z cudzych nieruchomości również dla potrzeb innych niż wynikające ze stosunków sąsiedzkich. Sąd Najwyższy przeprowadzał przekonująco wykładnie tych przepisów, w wielu przypadkach rozszerzające lub systemowe, pozwalające na odkodowanie stosownych norm prawnych. Dodatkowo przedsiębiorcy infrastrukturalni mogli korzystać z przewidzianej w art.124 ustawy o gospodarce nieruchomościami tzw. „służebności ustawowej” w formie decyzji administracyjnej ograniczającej korzystanie z nieruchomości przez właściciela bez skutków praworzeczowych.

Jednak ówczesny stan prawny również nie zapewniał realizacji potrzeb inwestorów infrastrukturalnych. Tworząc nowe, w każdym razie z nazwy, ograniczone prawo rzeczowe spetryfikowano dorobek orzecznictwa. Nie jest to zabieg niewłaściwy, niemniej, jeśli nie realizuje potrzeb inwestorów w zakresie realizacji interesu publicznego, prowadzi w najlepszym przypadku do *superfluum*.

Nie można również pominąć okoliczności, że przed nowelizacją kodeksu cywilnego istniały mechanizmy sądowego rozstrzygnięcia sporów między właścicielami nieruchomości gruntowych i przedsiębiorcami infrastrukturalnymi. Powołane w pracy orzecznictwo stanowi przekonujący dowód na zasadność takiej konkluzji. Tak więc wprowadzenie sądowego ustanowienia służebności przesyłu nie jest *novum*.

Korzystanie z cudzej nieruchomości lub prawa dla celów inwestycji infrastrukturalnych ma szczególne znaczenie, gdy umieszcza się je w kontekście zaspokajania powszechnych potrzeb w zakresie dostarczania wody, gazy, elektryczności czy odprowadzania ścieków. Od najdawniejszych czasów nieruchomości stanowiły substrat rzeczowy niezbędny do realizacji interesów i zaspokajania potrzeb człowieka w wymiarze zarówno jednostkowym, jak i społecznym. Funkcjonowanie społeczeństwa nie jest możliwe bez nieruchomości, których przeznaczenie umożliwia realizację potrzeb o charakterze ponadjednostkowym. Taki charakter ma niewątpliwie korzystanie z nieruchomości cudzych w celu realizacji funkcji publicznych. Budowa instalacji urządzeń infrastrukturalnych, służących do przesyłu mediów energetycznych,



wody czy odbioru ścieków ma na celu realizację interesu publicznego, polegającego na zaspokajaniu zbiorowych potrzeb społeczeństwa. Jeśli służebność przesyłu miałaby umożliwiać korzystanie z nieruchomości cudzych w celach publicznych, nie wystarczy instytucja prawna oparta na tradycyjnej służebności gruntowej z modyfikacjami podmiotowymi oraz większą dyspozycyjnością ustalania „odpowiedniego zakresu” korzystania z cudzej nieruchomości. Właściwsza wydaje się instytucja oparta nie na oświadczeniach woli i umowie jako podstawowym źródle ustanowienia służebności przesyłu, ale na ustawie kreującej służebność *ex lege*. Prowadzić to będzie do ograniczania uprawnień właściciela prywatnego, szczególnie w sferze decyzji o tym kto, jak i kiedy korzysta z jego nieruchomości. W doktrynie dostrzega się już to zjawisko, prowadzące do powstania nowego typu własności nieruchomości tzw. quasi-publicznych. Własność nieruchomości quasi-publicznych ma tę szczególną cechę, że jest prywatna w sferze podmiotowej i publiczna w sferze funkcjonalnej.

W monografii w uwagach *de lege ferenda* przedstawiono koncepcję doktrynalną służebność interesu publicznego, która mieści się w koncepcji nieruchomości quasi-publicznych. *De lege lata* służebność przesyłu nie nawiązuje do tej koncepcji, zatem już teraz stanowi rozwiązanie nie odpowiadające współczesnym trendom.

Bezpośrednie nawiązanie do koncepcji przedstawionych w uwagach *de lege ferenda*, mieszczące się również w koncepcji własności quasi-publicznej, znalazło się we analizowanym w monografii projekcie nowej ustawy o korytarzach przesyłowych z 4.05.2011r.. Projekt wprowadza ustalenie w formie decyzji organu administracji państwowej przebiegu tzw. korytarzy przesyłowych, definiowanych jako wyodrębniony pod względem prawnym teren niezbędny do posadowienia i prawidłowej eksploatacji urządzeń przesyłowych. Ustalenie przebiegu korytarza przesyłowego do wykorzystania dla przyszłych inwestycji dotyczy zarówno nieruchomości publicznych jak i prywatnych, z możliwością występowania z odwołaniem od decyzji ustanawiającej.

W formie decyzji administracyjnej ustanawia się również korytarze przesyłowe dla istniejących urządzeń przesyłowych. Adresatem decyzji administracyjnej jest przedsiębiorca infrastrukturalny. Projekt przewiduje, że w dacie uprawnomocnienia się decyzji o ustanowieniu korytarza przesyłowego, powstaje *ex lege* na rzecz przedsiębiorcy infrastrukturalnego służebność przesyłu, ciążąca na nieruchomościach wchodzących w skład korytarz przesyłowego.



Problemem faktycznym, towarzyszącym inwestycjom infrastrukturalnym, jest ustalenie wartości świadczenia pieniężnego z tytułu korzystania z cudzej nieruchomości. Własność quasi-publiczna zawiera w sobie również pierwiastek prywatny, który powinien być uwzględniony przy tworzeniu nowej regulacji. W kontekście prywatnym istotne jest określenie granic dopuszczalnej ingerencji we własność prywatną z powodów ponadjednostkowych i ustalenie ekwiwalentu za niedogodności związane z korzystaniem z nieruchomości w imię interesu publicznego. W pracy przedstawiono orzecznictwo sądowe formułujące zasady ustalania wynagrodzenia za korzystanie z cudzej nieruchomości. Jednak ani przedstawione orzecznictwo ani regulacja prawna służebności przesyłu nie pozwalają na ustalenie wynagrodzenia na etapie feasibility study, a więc na etapie planowania nowej inwestycji. Zmiana tego stanu również była oczekiwana przez inwestorów.

W monografii zaproponowano rozwiązanie nawiązujące koncepcyjnie do ustalania wysokości odsetek ustawowych w formie rozporządzenia Rady Ministrów na podstawie przepisu art.359 par.3 kc. Rada Ministrów określałaby w drodze rozporządzenia zasady ustalania i wysokość jednorazowego świadczenia pieniężnego na rzecz właściciela nieruchomości obciążonej, biorąc pod uwagę powierzchnię i wartość rynkową obciążonej nieruchomości w dacie ujawnienia prawa w księdze wieczystej oraz wielkość urządzenia przesyłowej, kierując się ochroną realizacji interesu publicznego.

Koncepcja ustalenia świadczenia o znanej z góry lub możliwej do obliczenia na możliwie wczesnym etapie inwestycji przesyłowej wielkości znalazła swój wyraz w projekcie ustawy o korytarzach przesyłowych. Przepis art.48 ust.1 zawiera postanowienia pozwalające na dokonanie obliczeń we własnym zakresie w oparciu o iloczyn czterech wartości zobiektywizowanych (powierzchnia gruntu w korytarzu przesyłowym, średnia wartość metra kwadratowego gruntów ornych klasy V i VI, ogłaszana przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego, wskaźnika zróżnicowania województwa i wskaźnika wartości grupy użytku gruntowego).

Nie znany jest los projektu ustawy o korytarzach przesyłowych (ostatnią upublicznią decyzją była decyzja Zespołu do ds. programowania Prac Rządu o wstrzymaniu prac rządowych nad projektem podjęta w 7.06.2011r.). Jednak kierunek przyjęty w tym projekcie należy uznać za słuszny. Wniosek *de lege ferenda* sprowadza się do postulatu powrotu do projektu ustawy o korytarzach przesyłowych i dyskusji nad formułą ułatwiającą inwestycje infrastrukturalne.



5. Charakterystyka pozostałego dorobku naukowego

Wybór tematu pracy doktorskiej wynikał z zainteresowań naukowych związanych z prawem morskim, artykułowanych w 8 publikacjach z okresu przed obroną pracy doktorskiej. Bezpośrednim impulsem do zajęcia się ochroną prawną środowiska morskiego przez zanieczyszczeniami była lektura monumentalnego dzieła autorstwa Johna Warrena Kindta „Marine Pollution and the Law of the Sea” Buffalo-New York 1986 (moja recenzja tej publikacji ukazała się w Państwie i Prawie 4/1989). Za pracę doktorską przyznano mi Nagrodę Rektora Uniwersytetu Gdańskiego II stopnia oraz wyróżnienie honorowe w XXXIV Ogólnopolskim Konkursie „Państwa i Prawa” na najlepsze prace habilitacyjne i doktorskie.

Dorobek naukowy po uzyskaniu stopnia naukowego doktora nauk prawnych obejmuje 34 pozycje w formie artykułów, monografii (włączając w to monografię „Służebność przesyłu w prawie polskim”, przedstawioną powyżej jako osiągnięcie naukowe w rozumieniu art. 16 ust.2 pkt 1 ustawy z dnia 14.03.2003r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki), glos i referatów publikowanych po konferencjach naukowych.

Można je podzielić na trzy grupy. Pierwsza obejmuje zagadnienia prawa morskiego regulującego bezpieczeństwo żeglugi i prawne zagadnienia ochrony środowiska morskiego. Druga grupa dotyczy prawnych zagadnień portów morskich i żeglugi śródlądowej. Trzecia grupa obejmuje zagadnienia prawa rzeczowego.

Dorobek obejmujący zagadnienia prawa morskiego regulującego bezpieczeństwo żeglugi i ochrony środowiska morskiego obejmuje łącznie 12 pozycji, w tym 10 artykułów, 1 monografię i 1 glosę. Artykuły dotyczyły zagadnień związanych z sozologicznymi aspektami ratownictwa morskiego (Prawo i Orzecznictwo Morskie, 17-18/1990), odpowiedzialności za szkody jądrowe w transporcie morskim (Studia Iuridica Maritima 3/1993), definiowania na gruncie prawnym źródeł zagrożenia ekologicznego dla wód morskich i śródlądowych (Prawo Morskie VI/1993), specyficznej instytucji prawa morskiego tj. miejsca schronienia (place of refuge) jako elementu ochrony środowiska morskiego, uregulowanego konwencją o ratownictwie z 1989r., dyrektywą 2002/59 WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 27.06.2002r oraz ustawą o bezpieczeństwie morskim i rozporządzeniem wykonawczym Ministra Gospodarki Morskiej z 14.09.2007r. (Prawo Morskie XXIV/2008), udziału społeczeństwa w procesach decyzyjnych w zakresie ochrony środowiska na



podstawie przepisów konwencji o dostępie do informacji, społecznej partycypacji w procesach decyzyjnych w zakresie ochrony środowiska i dostępie do sądu w sprawach środowiskowych (Journal on Law, Economy and Management 1/2011), bezpieczeństwa ekologicznego środowiska morskiego i koncepcji quadrivium (Bezpieczeństwo w administracji i biznesie we współczesnym świecie, Gdynia 2011), konstrukcji szkody ekologicznej na tle rzymskiej koncepcji szkody (Księga Jubileuszowa Profesora Zdzisława Brodeckiego, Gdańskie Studia Prawnicze XXV/2011), regulacji odpowiedzialności za szkody ekologiczne w kodeksie morskim (Zeszyty Naukowe WSAiB 19/2012), ustaleniom co do przyczyn katastrofy RMS Titanic na podstawie raportów brytyjskiego Wreck Commissioner i Komisji Senatu Stanów Zjednoczonych (Testament RMS Titanic- 100 lat po tragedii, Gdynia 2012) oraz specyficznej sytuacji właściciela nieruchomości gruntowej objętej ochroną Natura 2000 na tle sprzeczności prakseologicznych i luk realnych w regulacjach prawnych ochrony środowiska lądowo-morskiego (Prawo Morskie XXVI/2010).

Monografia pt.: „Prawna ochrona wód morskich i śródlądowych przed zanieczyszczeniami” Gdańsk 1996 poświęcona jest regulacjom prawnym prewencji, kontroli i odpowiedzialności w ramach ochrony prawnej środowiska morskiego. Monografia, wykorzystując ustalenia zarysowane w pracy doktorskiej, stanowi próbę poszerzonego i odmiennego ujęcia problematyki bezpieczeństwa na morzu, ujęcia odchodzącego od antropocentrystycznych założeń dotychczasowych konstrukcji. W pracy przyjęto założenie badawcze, że układ stosunków społeczno-gospodarczych wymaga uwzględnienia, w co najmniej tym samym stopniu co ochrona człowieka i ochrona wartości materialnych, ochrony morza i środowiska wodnego przed działalnością człowieka. Ochrona środowiska morskiego stwarza jakościowo nowe problemy, których nie można rozwiązać właściwie „przy okazji” czy też na marginesie bezpieczeństwa statków. Morze nie powinno być dłużej traktowane wyłącznie jako miejsce prowadzenia korzystnej dla człowieka działalności, winno stać się takim samym elementem układu stosunków ekonomicznych jak człowiek czy dobra materialne. Takie ujęcie pozwala przyznać morzu pewne „prawa”, którym z kolei odpowiadają określone obowiązki spoczywające na podmiotach czerpiących korzyści z działalności na morzu. U podstaw „upodmiotowienia” środowiska leży oczywiście szeroko rozumiany interes człowieka związany z jego dążeniem do życia w nie zdegenerowanym środowisku. W publikacji przyjęto również tezę, że charakter szkód ekologicznych, przede wszystkim ich



rozległość w czasie i przestrzeni, nie jest należycie uwzględniany w tradycyjnej regulacji prawnej. Takie instytucje prawne jak prawno międzynarodowa suwerenność państwowa, zwierzchnictwo okrętowe czy wolność morza otwartego ukształtowały się w czasach, gdy zagrożenia środowiska były praktycznie nieznane. Instytucje prawne, identyfikowane w pracy jako sozologiczne z punktu widzenia celu podlegają zabiegom tonizującym, pozwalającym na zachowanie zgodności z wspomnianymi instytucjami prawnymi. Niemniej uzasadniony jest wniosek, że w sferze regulacji objętej normami prawa morskiego widoczny jest już wpływ tendencji, którą można określić jako ekologizacja prawa morskiego. Pojawienie się tej tendencji było przedmiotem analizy we wcześniejszych publikacjach m.in. w artykułach „Sozologiczne aspekty ratownictwa morskiego” i „Odpowiedzialność za szkodę jądrową w transporcie morskim”.

Osią konstrukcyjną monografii, wyrażoną w konstrukcji formalnej, jest trójpodział wynikający z przyjęcia kryterium wypadku jako zdarzenia prawnego. Sytuacja prawna przed wypadkiem, w czasie wypadku i po wypadku statku, powodującego zanieczyszczenie, jest w dużym stopniu zróżnicowana, nie tylko merytorycznie, ale również ze względu na metodę regulacji. Regulacja prawna sytuacji przedwypadkowej opiera się na metodzie właściwej prawu administracyjnemu, a więc na zakazach i nakazach obwarowanych sankcjami typu administracyjnego. Środki prawne przysługujące w razie zaistnienia wypadku, są z kolei przedmiotem regulacji prawa międzynarodowego publicznego, opartej na uprawnieniach do podjęcia określonych działań wraz z sankcjami publiczno[prawnymi w razie nadużycia tych uprawnień. I wreszcie sytuacja powypadkowa należy do sfery przepisów prawa cywilnego, opierających się na konstrukcji prawa podmiotowego i odpowiedzialności cywilnej za delikty. Ten obszerny zespół norm różnego pochodzenia da się można nazwać triadą ochrony prawnej środowiska, na którą składa się prewencja, kontrola i odpowiedzialność. W późniejszej publikacji pt. „Quadrivium bezpieczeństwa ekologicznego środowiska morskiego” triada została poszerzona o interwencję jako instytucję prawa międzynarodowego służącą rozwiązywaniu problemów pranych wypadków statków obcych na przede wszystkim na obszarze morza otwartego, stwarzających zagrożenie zanieczyszczeniem państwom nadbrzeżnym. W publikacji udowodniono również, że na quadrivium składają się normy połączone ze sobą teleologicznie, jednak nie spełniają one wymogów przewidzianych dla systemu, przede wszystkim zupełności.



Glosa dotyczyła postanowienia Sądu Najwyższego z 6.08.1986r. rozstrzygającego o forum właściwym do rozpoznania sporów z umowy przewozu drogą morską (Studia Iuridica Maritima 2/1992).

Dorobek naukowy z zakresu zagadnień prawnych portów morskich i żeglugi śródlądowej obejmuje 7 pozycji, w tym 3 artykuły, 1 monografię, rozdziały w 2 monografiach zbiorowych i 1 opublikowany referat na konferencji naukowej. Artykuły dotyczyły problematyki ustawodawstwa unijnego w zakresie żeglugi śródlądowej w kontekście harmonizacji prawa polskiego i unijnego (Gdańskie Studia Prawnicze II/1998, współautor A.Machnikowska), problemów prawnych wynikających ze zmiany stanu prawnego wskutek wejścia w życie ustawy o portach i przystaniach morskich i analizy funkcjonowanie ustawy o portach i przystaniach morskich w kontekście stosunków prawnych podmiotu zarządzającego i podmiotów gospodarczych (Prawo Morskie XV/2001) oraz kwestii opłat portowych wadliwie uregulowanych w ustawie (Studia Europejskie IX/2001).

Monografia pt.: „Prawo publiczne w żegludze śródlądowej. Zarys problematyki prawnoporównawczej” Gdańsk 1998 zawierała analizę przepisów unijnych w zakresie żeglugi śródlądowej, wskazanie metod i zakresu unifikacji polskich przepisów prawnych z przepisami Unii Europejskiej oraz uwagi de lege ferenda. Jej przygotowanie związane było z zamiarem ówczesnego Ministerstwa Transportu i Gospodarki Morskiej opracowania założeń nowej polskiej ustawy o żegludze śródlądowej.

W monografii pt. „Prawo w portach morskich” Dom Wydawniczy ABC 1998 (pod red. Z.Brodeckiego) przygotowałem rozdział I „Porządek publiczny w portach morskich”, poświęcony zagadnieniom dostępu do portów morskich, jurysdykcji wobec statków obcych, bezpieczeństwa portu i statków oraz kompetencji i nadzoru organów administracji morskiej w zakresie bezpieczeństwa.

Przygotowany dla monografii zbiorowej „Infrastruktura. Acquis communautaire” Warszawa 2004 (pod redakcją Z.Brodeckiego) rozdział zawiera, opartą na wykładni językowej, analizę normotwórstwa unijnego w zakresie kontroli granicznej, obowiązków statystycznych, usług publicznych, standardów technicznych środków transportu i transportu substancji niebezpiecznych w transporcie drogowym, kolejowym, wodnym śródlądowym, morskim i wielogłęziowym.

Opublikowany referat na konferencji naukowej dotyczył prawnych aspektów budowy obiektów portowych na dnie morza z uwzględnieniem zagadnień delimitacyjny obszarów morskich (Polskie Porty Morskie 4/1995 Szczecin).

Dorobek naukowy z zakresu prawa rzeczowego obejmuje 11 pozycji, z tego 6 artykułów, 1 monografię (Służebność przesyłu w prawie polskim”, przedstawioną powyżej jako osiągnięcie naukowe w rozumieniu art. 16 ust.2 pkt 1 ustawy z dnia 14.03.2003r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki), 4 glosy i 1 referat opublikowany po konferencji naukowej. Ta grupa publikacji wyraża w większym stopniu nowe zainteresowania naukowe autora, obejmujące zagadnienia prawa rzeczowego w ogólności i zagadnienia ograniczeń prawa własności w szczególności. Artykuły wyrażają zainteresowanie nowymi zagadnieniami, związanymi z prawem własności i jego ograniczeniami oraz nowym ograniczonym prawem rzeczowym- służebnością przesyłu ustanowionym ustawą z 30.05.2008r. o zmianie ustawy Kodeks cywilny i niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2008r., nr 116, poz. 730). Pierwszy artykuł dotyczy niedobrowolnego ograniczania prawa własności w związku z inwestycjami przesyłowymi ze szczególnym naciskiem na modyfikację zasady swobody umów w zakresie wyboru kontrahenta: odmowa zawarcia umowy nie kończy relacji między potencjalnymi kontrahentami, lecz przenosi tę relację na płaszczyznę sądową, umożliwiając obciążenie ograniczonym prawem rzeczowym nieruchomości gruntowej wbrew woli jej właściciela (Przeгляд Sądowy 10/2009). Drugi artykuł jest głosem krytycznym w dyskusji prowadzonej na łamach Monitora Prawniczego o służebności przesyłu (Monitor Prawniczy 12/2009). Krytyczna ocena odnosiła się do ratio legis nowej regulacji, nieprawidłowo zidentyfikowanej przez ustawodawcę z konsekwencjami w zakresie treści przepisów i nieprecyzyjne określonej treści terminu odmowa zawarcia umowy.

Kolejny artykuł dotyczy zagadnień podmiotowych służebności przesyłu, ze szczególnym uwzględnieniem możliwość ustanawiania służebności przesyłu przez użytkownika wieczystego i zbiegu uprawnień właściciela nieruchomości obciążonej i jej użytkownika wieczystego w tym zakresie (Państwo i Prawo 6/2010). Ostatni artykuł z tego zakresu dotyczy nowelizacji służebności przesyłu w oparciu o dwa projekty rządowe ustaw nowelizacyjnych (Księga Pamiątkowa dedykowana Profesorowi Jerzemu Młynarczykowi).

Pozostałe dwa artykuły dotyczą konstrukcji hybrydowej uprawnienia do korzystania z przestrzeni powietrznej na nieruchomością gruntową (Zeszyty Naukowe WSAiB 17/2011) i ochronie własności samorządowej na podstawie

wybranych orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego (Piętnaście lat Konstytucji RP z 1997 roku. Inspiracje. Uregulowania. Trwałość., Warszawa 2012)

Tematyce ochrony prawa własności poświęcone są glosy, w których komentowano orzeczenia Europejskiego Trybunału Praw Człowieka dotyczące zasady „fair balance” (Gdańskie Studia Prawnicze. Przegląd orzecznictwa 1/2010) i wykonywania prawa własności w świetle standardów Europejskiej Konwencji Praw Człowieka (Gdańskie Studia Prawnicze. Przegląd orzecznictwa 3/2011), wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gdańsku dotyczący kolizji uprawnień inwestora i właściciela nieruchomości sąsiedniej na gruncie prawa budowlanego oraz zakresu nadzoru organu nadzoru budowlanego (Zeszyty Naukowe WSAiB 20/2013) oraz decyzję Samorządowego Kolegium Odwoławczego w sprawie przesłanek odpowiedzialności właściciela nieruchomości na podstawie art.88 ust.1 pkt 2 ustawy o ochronie przyrody (Dz.U z 2009r., poz.151, tekst jednolity) w przypadku usunięcia drzew przez osoby trzecie .

Opublikowany referat dotyczy zagadnień służebności interesu publicznego formułowanej jako doktrynalna propozycja rozwiązania problemów prawnych logistyki inwestycji przesyłowych (Konferencja naukowa: Nieruchomości i sieci w działalności firm energetycznych- stare problemy, nowe rozwiązania i regulacje, Warszawa 22.01.2008r.).

W dorobku naukowym mieszczą się również 3 glosy komentujące zagadnienia, będące przedmiotem zainteresowania autora z racji wykonywania zawodu radcy prawnego. Przedmiotem pierwszej z nich było orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego w sprawie konstytucyjności przepisu art.424 (1) kpc regulującego skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia sądowego (Monitor Prawniczy 24/2010). Druga glosa zawierała analizę wyroku Trybunału Sprawiedliwości UE w sprawie podatku VAT w sytuacji, gdy podatnik sprzedaje elementy majątku, które zostały przez niego wyłączone z działalności gospodarczej i przeznaczone do użytku prywatnego (Europa Przedsiębiorców, Warszawa 2010). Trzecia glosa dotyczyła postanowienia Sądu Najwyższego w sprawie cywilnoprawnego immunitetu jurysdykcyjnego państwa pozwanego przed sąd innego państwa i zasady par in parem non habet imperium (Państwo i Prawo 10/2011).

